

Наукова робота на тему:

«Актуальні питання правової охорони програмного забезпечення»

«0639070»

2018

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1.Правова природа програмного забезпечення.....	6
2. Авторське право та патентне право як інструменти правової охорони програмного забезпечення.....	14
3. Проблема суб'єктного складу прав на програмне забезпечення	23
Висновки.....	27
Список використаних джерел.....	31

Вступ

Наша країна зараз переживає значні зміни: відбувається оновлення, глобалізація всіх сфер діяльності держави. Усі галузі, які розвиваються, зараз стають автоматизованими, адже у зв'язку зі стрімким розвитком технічного прогресу просто необхідно оновлювати все застаріле, переходити з паперу на електроніку, віддавати частину своєї роботи технологіям, які можуть її виконати.

В той час, як фахівці створюють нові технології, в тому числі і комп'ютерні, перед правниками постає завдання упорядкування відносин, які у зв'язку із цим виникають, в тому числі ефективної охорони правовими інструментами таких технологій, зважаючи на особливості об'єкта. Зауважимо, ми не можемо захистити програмне забезпечення як єдиний цілісний об'єкт, адже кожна його частина має різну правову природу, особливу форму і потребує різних підходів в охороні.

Індустрія програмного забезпечення перебуває в стадії активного розвитку в Україні, що обумовлено попитом сучасного суспільства на технології, які роблять повсякденне життя легшим і більш комфортним, тому відбувається активний процес створення різноманітних сервісів, що функціонують за допомогою програмного забезпечення. Гострий попит серед кінцевих споживачів та бізнесу на програмне забезпечення та інновації у цій сфері виділяє індустрію із розробок програмного забезпечення у важливу для економіки сферу, що потребує ефективного правового регулювання. Так, за даними Національного банку України вітчизняна ІТ-індустрія, куди входить і індустрія ПЗ, тільки за перше півріччя 2018 року принесла вітчизняній економіці \$1.5 млрд. експортної виручки. Це на 29% більше минулорічних показників. При цьому за даними експертів Асоціації IT Ukraine та Офісу ефективного регулювання (BRDO) кількість осіб, зайнятих у галузі, зросла на 30 тисяч [33].

У 2017 році стало зрозуміло, що навіть найбільш стійким світовим корпораціям слід серйозніше підходити до питань безпеки та конфіденційності.

Тому окрім охорони безпеки серверів (вирішення питань безпеки доступу до програм), потрібно охороняти право авторства на такі програми, що також допоможе захистити інтереси розробників програмного забезпечення.

Поряд із стрімким розвитком сфери виробництва програмного забезпечення спостерігається незадовільна картина із дотриманням прав інтелектуальної власності.

Впливова міжнародна організація — Асоціація виробників програмного забезпечення (Business Software Alliance) — у своєму останньому Звіті про піратство зарахувала Україну до десятки країн-піратів програмного забезпечення, де вона (поряд із державами-членами СНД) з показником 89 % поділяє з Індонезією третє місце після В'єтнаму й Китаю, випереджаючи Росію [19, с. 8-9].

Все сказане вище демонструє важливість для економіки України індустрії програмного забезпечення і, водночас, необхідність з боку права забезпечити ефективне, справедливе і збалансоване регулювання суспільних відносин у цій сфері. Тому вважаємо актуальним дослідження правової охорони програмного забезпечення.

Метою цього дослідження є аналіз наявного правового регулювання суспільних відносин у сфері індустрії програмного забезпечення, з точки зору забезпечення ефективної правової охорони цього об'єкта, виявлення проблемних питань та висунення пропозицій щодо їх вирішення.

З огляду на мету дослідження, його основними завданнями є:

- здійснити семантичний аналіз поняття «програмне забезпечення»;
- визначити призначення програмного забезпечення з метою ефективної правової охорони тих його аспектів, які представляють собою практичну цінність;
- визначити можливості авторського і патентного права в контексті правової охорони програмного забезпечення;
- проаналізувати законодавче регулювання та практику патентної охорони розробок, що стосуються програмного забезпечення, у США з метою

формулювання пропозицій щодо удосконалення правового регулювання патентної охорони в Україні;

- проаналізувати суб'єктний склад відносин, що складаються з приводу створення програмного забезпечення;
- визначити специфіку творів із множинністю авторів;
- розглянути особливості правового режиму колективних творів та його закріплення в законодавстві України з метою визначення доцільності його розповсюдження на програмне забезпечення;

Об'єктом цього дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку зі створенням та охороною програмного забезпечення.

Предметом дослідження є правова природа програмного забезпечення, нормативно-правове регулювання відносин інтелектуальної власності на програмного забезпечення у контексті євроінтеграційних процесів.

В ході дослідження застосовувалися такі методи як: формально-логічний, системно-функціональний, порівняльно-правовий та інші загальні та спеціальні наукові методи. Формально-логічний та системно-функціональний методи застосовувалися при дослідженні нормативно-правових дефініцій програмного забезпечення, можливість застосування окремих інститутів права інтелектуальної власності до правової охорони програмного забезпечення.

Порівняльно-правовий метод застосовувався в ході аналізу законодавства України та США у сфері правової охорони програмного забезпечення.

Ступінь дослідженості теми. Дослідженню правової охорони програмного забезпечення приділяло уваги чимало науковців, окремо хотілося б виділити внесок таких науковців та фахівців з цих питань, як В. М. Антонов, Ю. Є. Атаманова, В. І. Березанська, А. Петренко, Б.В. Воєводін, В.П. Поляков, Л.Л. Тарасенко, О. А. Підопригора, Ю. І. Плотніков, П. С. Попов та інші.

Тему досліджували багато науковців, але окремі питання потребують детальнішого розгляду. Програмне забезпечення потребує комплексного захисту, зважаючи на його складну природу і багатокomпонентність.

1. Правова природа програмного забезпечення

Розглядаючи програмне забезпечення (далі – ПЗ) як об’єкт правової охорони, необхідно визначити сутність таких явищ і понять, як «комп’ютерна програма», «програмне забезпечення», «програмна продукція». Програмне забезпечення (software) розуміється, як сукупність програм які слугують для обробки інформації і також програмних документів, які необхідні для експлуатації цих програм. У спеціальній літературі виділяють такі види програмного забезпечення: системне програмне забезпечення (зокрема, операційна система, транслятори, редактори, графічний інтерфейс користувача) та прикладне програмне забезпечення, що використовується для виконання конкретних завдань, наприклад, статистичне програмне забезпечення [24]. Звернувшись до нормативно-правових актів, можна зробити висновок, що термінологічна конструкція «програмне забезпечення» не є нормативною.

Разом із тим, в окремих нормативно-правових актах використовується, однак не визначається, схожа конструкція. Наприклад, у п.26-1 Розділу XX Податкового кодексу «Перехідні положення» міститься перелік об’єктів, які відносяться до «програмної продукції». Ними є:

- результати комп’ютерного програмування у вигляді операційної системи, системної, прикладної, розважальної та/або навчальної комп’ютерної програми (їх компонентів), а також у вигляді інтернет-сайтів та/або онлайн-сервісів та доступу до них;
- примірники (копії, екземпляри) комп’ютерних програм, їх частин, компонентів у матеріальній та/або електронній формі, у тому числі у формі коду (кодів) та/або посилань для завантаження комп’ютерної програми та/або їх частин, компонентів у формі коду (кодів) для активації комп’ютерної програми чи в іншій формі;
- будь-які зміни, оновлення, додатки, доповнення та/або розширення функціоналу комп’ютерних програм, права на отримання таких оновлень, змін, додатків, доповнень протягом певного періоду часу;

- криптографічні засоби захисту інформації [2].

З наведеного переліку випливає, що програмна продукція це дещо інший об'єкт, ніж ПЗ, оскільки це поняття включає в себе поряд із ПЗ інші об'єкти, до яких входять і права на отримання доступу до онлайн сервісів, оновлень, змін, додатків, доповнень, тобто деякі можливості, які виникають за допомогою комп'ютерної програми.

Наприклад, цей перелік також включає в себе примірники комп'ютерних програм. Можна сказати, що у цьому переліку наведені різні за формою, змістом, призначенням об'єкти, і не кожен з них можна назвати програмним забезпеченням. Отже, програмний продукт, це поняття ширше ніж поняття програмного забезпечення.

В підзаконному нормативно-правовому акті Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 15 травня 2002 р. N 247-р «Про затвердження Концепції легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням» визначаються різновиди програмного забезпечення, однак, при цьому не дається дефініції ПЗ: операційні системи комп'ютерів загального призначення та локальних комп'ютерних мереж, програмне забезпечення для доступу до глобальних комп'ютерних мереж, прикладне програмне забезпечення, системи керування базами даних, системи електронного документообігу, програми для забезпечення перекладу, перевірки правопису та словники, видавничі редактори, редактори векторної та растрової графіки, інструментальні засоби створення інформаційно-пошукових підсистем та програмування, бухгалтерські програми, антивірусне програмне забезпечення, архіватори тощо. Серед них є загальновідоме програмне забезпечення іноземних виробників і створене вітчизняними організаціями та підрозділами органів державної влади [11]. Якщо проаналізувати вищеназваний перелік об'єктів, можна зробити висновок, що у вказаному нормативно-правовому акті ПЗ розглядається як сукупність комп'ютерних програм різного функціонального призначення. Використання програмного забезпечення комп'ютером – це своєрідне маніпулювання інформацією та

керування апаратними компонентами комп'ютера. Для прикладу, звичайним для персональних комп'ютерів є процес відтворення інформації на екрані та передача тексту при взаємодії з клавіатурою. Призначенням програмного забезпечення є керування самим комп'ютером та маніпулювання інформацією.

На думку Полякова В. П. ПЗ є комплексом програм, які використовуються для ефективного управління компонентами обчислювальної системи, такими як процесор, оперативна пам'ять, канали введення-виведення, мережеве обладнання, воно виступає як «міжшаровий інтерфейс» з одного боку якого апаратура, а з іншого користувач. На нашу думку, це визначення цікаве тим, що автор акцентує увагу на тому, що ПЗ є саме тим об'єктом, який дозволяє користувачу управляти компонентами обчислювальної системи. Автор також зазначає, що цей клас програмних продуктів тісно пов'язаний з типом комп'ютера і є його невід'ємною частиною. Бо ПЗ, як ми зазначали вище, створене для виконання певних функцій, вирішення завдань, і що важливо воно приходить у дію при взаємодії з машиною, і забезпечує приведення в рух її системних компонентів [24].

Розглядаючи явище ПЗ, проаналізуємо поняття «комп'ютерна програма», як одиницю, яка виконує певну функцію. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його в дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах).

Комп'ютерна програма за українським і міжнародним законодавством є об'єктом авторського права й охороняється як літературний твір. Про це сказано у ст. 4 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право та у ст.18 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3], [8].

Охорона комп'ютерної програми авторським правом означає, що на цей об'єкт поширюються правила про об'єкти, суб'єкти, зміст і терміни охорони авторських прав, в тому числі, на комп'ютерні програми поширюються всі випадки вільного використання творів, крім вільного використання в особистих цілях [3].

На сайті першого італійського інформаційного порталу для торгових марок і патентів UfficioBrevetti.it можна знайти інформацію, що програмне забезпечення складається з серії інформації, запам'ятовується на комп'ютерному пристрої (апаратних засобах) і використовується комп'ютерною системою для виконання точних операцій. Натомість комп'ютерна програма складається з ряду інструкцій, даних машиною, так що вона може виконувати функції або вирішувати певні проблеми.

Програма складається з серії інструкцій, які, в свою чергу, є алгоритмом, написаним на обраній мові програмування.

З цього випливає, що програмне забезпечення є більш складним і структурованим по відношенню до комп'ютерної програми, але вони часто використовуються як синоніми.

Натомість алгоритм є одиницею, яка складається з ряду фаз, кожна з яких елементарна, а це означає, що вона не можуть бути розділена на інші фази.

Таким чином, програмне забезпечення може являти собою конкретний технічний елемент у вигляді запрограмованого процесора, що взаємодіє з іншими компонентами машини для управління деякими функціональними можливостями, стаючи технічним засобом, що вирішує технічну проблему і таким чином таке ПЗ стає патентоспроможним. Отже ПЗ це поняття яке включає в себе КП [32].

Слід погодитися, на наш погляд, із наведеним підходом до визначення співвідношення між ПЗ та комп'ютерною програмою. Маючи уявлення, що таке комп'ютерна програма, ПЗ доцільно проаналізувати кожен з об'єктів, які входять до складу ПЗ.

Так, у спеціальній літературі зазначається, що програмне забезпечення складається з:

- операційної системи;
- інтерфейсної оболонки для взаємодії користувача з операційною системою;
- системи управління файлами;
- системи програмування;
- утиліти [24].

Термін інтерфейс розуміється як сукупність методів і засобів взаємодії користувача з апаратними і програмними засобами, – це комп'ютерна програма - механізм через який користувач і апаратні та програмні засоби можуть встановлювати зв'язок і взаємодіяти [27, с.5].

В обчислювальному середовищі інтерфейс є спільною межею, через яку дві або більше окремих компонентів комп'ютерної системи обмінюються інформацією. Обмін може здійснюватися між програмним забезпеченням, комп'ютерним обладнанням, периферійними пристроями, людьми і їх комбінаціями [28].

Цей термін використовують у багатьох галузях науки й техніки. Найкраще зрозуміти поняття «інтерфейс» можна таким чином. Елементи електронного апарату (радіо, годинника і т. д.) (це є інтерфейс) — дисплей, набір кнопок і перемикачів для налаштування, а також правила керування ними — інтерфейс системи «людина-машина» [28].

Явища, пов'язані з інтерфейсом це додаткові інтерфейсні оболонки, які можуть використовуватися для зручності взаємодії з операційною системою. Їх основним призначенням є розширення можливостей по управлінню операційною системою або зміна вбудованих в систему можливостей. Класичними прикладами інтерфейсних оболонок і відповідних операційних середовищ виконання програм є різні варіанти графічного інтерфейсу X Window в системах сімейства UNIX (наприклад, до Desktop Environment в Linux), PM Shell або Object Desktop в OS/2 з графічним інтерфейсом Presentation Manager; також можна вказати різні варіанти інтерфейсів для

сімейства ОС Windows компанії Microsoft, які замінюють Explorer і можуть нагадувати або UNIX з його графічним інтерфейсом, або OS/2, або MAC OS [14].

ПЗ як технологічний об'єкт включає операційну систему, яка представляє собою набір програм, що забезпечує управління роботою комп'ютера.

Лише один нормативно-правовий акт в Україні визначає поняття «операційна система» - це Наказ Державної Судової Адміністрації України 07.08.2008 N 69 «Про порядок взаємодії між територіальними управліннями державної судової адміністрації та державним підприємством "Інформаційні судові системи" в процесі створення Єдиної судової інформаційної системи». Цей нормативно-правовий акт визначає операційну систему як сукупність програмних засобів, які призначені для автоматизованого керування виконанням програми та надання користувачам певних послуг.

Операційна система забезпечує: управління роботою інших програм і всіх складових комп'ютера; координування роботи окремих складових комп'ютера; зв'язок користувача з комп'ютером [26].

Ще одне цікаве визначення поняття «операційна система» наводить колектив авторів А.Ю. Дорошенко, В.М. Кислоокій, О.Л. Синявський. Вони зазначають, що це програма, що ховає від програміста всі реалії апаратури і надає можливість простого зручного перегляду зазначених файлів, чи читання запису. Тобто, вони мають на увазі, що ця програма робить зручнішим маніпулювання машиною, завдяки їй користувач взаємодіє з «віртуальною машиною», а не з технікою безпосередньо [21, с. 50].

Наступна складова ПЗ – це система управління файлами (СУФ) – це сукупність програм, призначених для роботи з даними, які розміщуються на магнітних дисках, і забезпечення високого рівня організації управління периферійними пристроями (магнітними дисками та ін.). Найпростіша база даних організована у вигляді набору звичайних файлів. Ця модель нагадує картотечну організацію документів, при якій папки зберігаються в ящиках, а в кожній папці підшите деяке число сторінок [26].

Система управління файлами або file management system – це тип програмного забезпечення, який управляє даними з файлів в комп'ютерних системах. Вона має обмежену ємність і розроблена для управління одним або групою файлів, таких як офіс-документи і записи. Вона може відображати деталі звіту, власника, дати створення, стан завершення і подібні особливості, які використовуються в офісному середовищі, вона так само відома як файл-менеджер [39].

Утиліта (англ. Utility або tool) – це тип комп'ютерної програми, який розширює стандартні можливості обладнання і операційних систем, які виконують вузьке коло специфічних завдань [16].

В індустрії ПЗ утиліти – це спеціальні системні програми, за допомогою яких можна як обслуговувати саму операційну систему, так і готувати для роботи носії даних, здійснювати перекодування даних, оптимізацію розміщення даних на носії і виконувати деякі інші роботи, пов'язані з обслуговуванням обчислювальної системи. До утиліт також відносять програму розбиття накопичувача на магнітних дисках на розділи, і програму форматування, і програму перенесення основних системних файлів самої ОС.

Підсумовуючи зроблений аналіз явища програмного забезпечення та його втілення у категоріальному апараті нормативно-правових актів України, можна зробити висновок, що програмне забезпечення насправді являє собою складну систему, яка охоплює компоненти, які самі по собі є складними системами і без яких це програмне забезпечення не зможе працювати виконувати свою функцію.

Програмне забезпечення і комп'ютерна програма це не тотожні речі, адже як ми визначили, комп'ютерна програма представляє собою алгоритм (програмний код), а програмне забезпечення це сукупність комп'ютерних програм, які в своїй сукупності дозволяють вирішувати певні завдання, проблеми. Кожна комп'ютерна програма виконує якусь певну конкретну функцію, а в цілому програмне забезпечення служить для виконання поставленого завдання, завдяки якому людина може контактувати з технічними

засобами чи комп'ютерами; це комплекс програм, які використовуються для обробки інформації, для оперування нею. Програмне забезпечення і комп'ютерна програма співвідносяться як ціле та частина цілого, сукупність програм системи обробки інформації і програмних документів, необхідних для експлуатації цих програм. Для прикладу, актуально: фоторедактори, які зараз дуже поширені, є одним з прикладів програмного забезпечення, а серія інструкцій (алгоритм), яка написана певною мовою програмування, що дозволяє комп'ютеру здійснювати різноманітні функції з обробки фотографії – це комп'ютерна програма.

Підсумовуючи викладене, пропонуємо наступне визначення програмного забезпечення: програмне забезпечення – це узагальнюючий термін для сукупності програм, які використовуються для оперування інформацією і обробки інформації, разом з цим сукупність програмних документів, необхідних для експлуатації цих програм. Важливо сказати про те, що об'єкти авторського права покликані в першу чергу задовольнити естетичні потреби, і вони не виконують ніякої іншої функції, ніж функція принесення естетичного задоволення. Тут ми відчуваємо суттєву різницю між програмним забезпеченням і іншими об'єктами авторського права, адже і програмне забезпечення і його частина (комп'ютерна програма) виконують конкретні корисні функції, на відміну від літературного твору. Для захисту літературного твору достатнім є захист його тексту, тобто матеріального закріплення, чого не скажеш про комп'ютерну програму, яка існує щоб виконувати конкретну функцію, і авторське право, яким буде охоронятися алгоритм, як набір символів, знаків, не може захистити саму функцію, тобто ідею програми. Це і обумовлює необхідність у додаткових інструментах охорони комп'ютерних програм чи в цілому програмного забезпечення.

2. Авторське право та патентне право як інструменти правової охорони програмного забезпечення.

Відповідно до статті 4 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право комп'ютерні програми охороняються як літературні твори в розумінні статті 2 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів. Така охорона застосовується до комп'ютерних програм незалежно від способу або форми їх вираження [8].

Для того, щоб захистити будь-який ІТ продукт, будь-це комп'ютерна програма, база даних, сайт, чи в цілому програмне забезпечення від незаконних посягань в Україні доцільно вжити таких заходів:

- захистити авторським правом вихідний код програми;
- захистити алгоритми, функції, які у програмі;
- помістити під охорону закону назву програмного продукту.

Реєстрація прав на комп'ютерну програму у Державному реєстрі свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір є інструментом, який сприяє охороні авторських прав на цей об'єкт. Вона полегшує доведення наявності авторських прав на КП та є доказом опублікування відомостей про авторсько-правову охорону конкретної КП.

На думку О. Яновського слід пам'ятати, що у правовому полі нашої держави існує таке поняття як презумпція авторства, тобто автором вважається особа, яка зазначена таким на оригіналі або примірнику твору. Але не можна і забувати, що на випадок зловживань, розбіжностей чи інших конфліктних ситуацій перевагу буде мати особа, яка подбала про реєстрацію авторських прав [38].

Розробники програмного забезпечення насправді зазнають великих втрат від правопорушень, адже існує суттєва різниця між витраченими ресурсами на

створення комп'ютерних програм та витратами на їх незаконне копіювання та розповсюдження.

У зв'язку з чим, стаття 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачає, що захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Аналіз судової практики дозволяє зробити висновок, що спори щодо комп'ютерних програм найчастіше виникають з приводу визначення автора чи власника даного об'єкта.

Громадяни України можуть звертатися за захистом порушених прав у сфері інтелектуальної власності до Європейського суду з прав людини. На підтвердження цього можна навести рішення даного суду по справах *A.D. v. the Netherlands* від 11.01.1994 року та *Melnychuk v. Ukraine* від 05.07.2005 року, відповідно до яких останній дійшов висновку, що інтелектуальна власність захищається статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Порядок реєстрації авторського права на комп'ютерні програми в Україні здійснюється відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права»[3] та постанови Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір»[10].

Але, так як захист авторським правом алгоритмів поширюється тільки на текст коду, то виходить, що функції програмного забезпечення залишаються незахищеними.

Можна зустріти інформацію, що для захисту розробок у галузі програмного забезпечення застосовують патентування функцій або алгоритмів, для цього їх описують за допомогою апаратних засобів або елементів пристроїв, в яких застосовуються дані функції або алгоритми. Таким чином, об'єктом патентування стає пристрій або спосіб (що можливо зробити в нашій державі). Перевага такого патентування полягає в тому, що захист поширюється саме на алгоритм і функції програми, тобто будь-яка програма,

яка володіє такими функціями, буде порушувати цей патент, незалежно від коду, яким вона написана [35]. Тобто таким чином ми патентуємо не функцію безпосередньо, як ідею, описуючи її за допомогою характеристик об'єкта, системи і способу (наявність програмних модулів і послідовність операцій, що здійснюються за їх допомогою). Така охорона є ефективною, але оформлення її є не найзручнішим і досить складним.

Продовжуючи вищевикладене, доцільно погодитися із думкою Паська Т.Г., який зазначає, що незважаючи на те, що реєстрація є достатньо ефективним інструментом, не варто забувати, що авторським правом охороняється лише форма вираження об'єктів і втілення ідей, але не сутність об'єктів і не самі ідеї. А отже, авторське право може охороняти об'єкти права інтелектуальної власності від загального відтворення програми, а також від копіювання комп'ютерного коду. Вказаний автор наголошував на доцільності патентування програмного продукту, водночас зазначаючи, що наразі вітчизняним патентним законодавством комп'ютерні програми не визнаються винаходами (корисними моделями) (п.2.5. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель) [36],[9].

Тобто, в цілому комп'ютерна програма не виключена з переліку об'єктів у Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», але у п.2.5. Правил складання і подання заявки на винахід і корисну модель є пряме виключення.

Андрій Петренко зазначає, що захист комп'ютерних програм, робота яких об'єднується навколо алгоритмів здійснюється за допомогою авторського права, комерційної таємниці, договірному праву. Ці алгоритми рідко можна відшукати в самому коді програми. Такі алгоритми можуть бути захищені й за допомогою патентного права або комерційної таємниці, однак оцінити їх надзвичайно складно [23, с.97].

Цікаву юридичну позицію можна зустріти на інформаційному ресурсі "Law-right". По-перше, комп'ютерна програма має гібридну природу в тому сенсі, що складається як з тексту (вихідний код), так і з функції (виконує певну

дію). Вихідний код не може бути побачений клієнтами комп'ютерної програми і перетворений внаслідок компіляції. Крім того, текст комп'ютерної програми та її дія принципово незалежні один від одного. Дві програми з різними текстами можуть мати повністю еквівалентну дію, тобто інша особа, програму, що має однакову дію, але зовсім інший текст. Тому слід зазначити, що аспект дії є основним в комп'ютерній програмі. Якщо подивитися на це питання під іншим кутом, то варто сказати що на ринку такі програми (з однаковою дією) розглядаються як замінники, незалежно від того, чи мають вони однаковий текст чи ні.

Той факт, що авторське право просто захищає буквальний вираз у комп'ютерних програмах, є його найбільшою слабкістю. Як наслідок, захист за допомогою авторського права є занадто вузьким і неефективним. Власне кажучи, у кожного є можливість наслідувати ідею. Тобто, з цього випливає, що захищаючи лише буквальне вираження ідеї, авторське право не враховує найважливішу характеристику в комп'ютерних програмах.

Очевидно, що алгоритм може бути переведений багатьма способами і породжувати різні програми, які вирішують одну і ту ж проблему за допомогою одного і того ж методу. Захист авторським правом не достатній, якщо ми хочемо захистити щось більше ніж алгоритм, зокрема це стосується спроб копіювання, адже як ми визначили вище з іншим кодом, ми можемо винайти ту ж функцію (ми не можемо одночасно захистити функцію яку ми винайшли, захистивши алгоритм). Ось чому патентування програми забезпечує кращий захист, тому, що воно захищає функції які виконує комп'ютерна програма, незалежно від коду за допомогою якого вона написана. Справді, немає сенсу надавати правову охорону, якщо при цьому не буде охоронятися найважливіша характеристика комп'ютерних програм, а саме її функціональність (поведінковий аспект) [31].

Уже згаданий нами вище Пасько Т.Г., вважає, що національне патентне законодавство дозволяє зареєструвати комп'ютерну програму як винахід. Для

того щоб отримати патент, потрібно подати заявку на реєстрацію алгоритму програми в якості вирішення конкретного завдання.

Суть і етапи алгоритму записуються у словесній формі, а після цього підкріплюються діаграмами та блок-схемами. Після того, як виявилось, що алгоритм патентоспроможний, подається заявка на отримання патенту на винахід.

Проблема складності патентування програмного забезпечення може критися також і у визначенні самого об'єкта винаходу. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» - винаходи (корисні моделі) - це результати інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології. Потрібно розглянути це поняття в сукупності з умовами патентоздатності. Винахід відповідає умовам патентоздатності, за умови його новизни, винахідницького рівня і промислової придатності. Винахід (корисна модель) є новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Винахід має винахідницький рівень, якщо він не є очевидним для фахівця, не впливає явно із рівня техніки. Винахід має бути визнаним промислово придатним, тобто може використовуватися у промисловості або в іншій сфері діяльності [6]. Звернувшись до законодавчого визначення винаходу у США, у Зводі законів США титулі 35 § 101 можна зустріти, що кожен, хто винайшов або виявив будь-який новий та корисний процес, машину, спосіб виробництва або склад матеріалу, або будь-яке нове та корисне поліпшення, можуть отримати патент на них, з урахуванням умов та вимог цього розділу.

Патентне законодавство США визначає, що предмет патентування повинен бути «корисним». Термін «корисний» у цьому випадку стосується умови, що предмет має корисну мету, а також включає в себе оперативність, тобто машина, яку не можна використати для передбачуваної мети, не можна назвати корисною і тому на неї не можна отримати патент. Відповідно до патентного права США патенти можуть бути отримані на такі об'єкти: Utility patent, його ще називають патент на винахід, видається на новий унікальний процес, техніку, механізм чи склад речовини (рецепт). Такий патент дозволяє

його власнику забороняти іншим виготовляти, використовувати чи продавати запатентований винахід строком до 20 років, з моменту видачі патенту. Існують також Design patent (на промисловий зразок), та Plant patent (на нові види рослин) [30].

Розглянемо положення національного патентного законодавства у порівнянні зі США. Так, у Наказі МОН України «Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» [12] вказано, що комп'ютерні програми, не визнаються винаходами, адже сутність комп'ютерної програми не підпадає ні під визначення продукту, як об'єкта технологій, ні процесу, як об'єкта технологій.

Як уявляється, патентування ПЗ у США є можливим, завдяки положенню патентного законодавства відповідно до якого до патентоздатних можуть бути віднесені «всі об'єкти, зроблені руками людини». Також не менш важливим є те, що об'єкти, які патентуються, описуються не тільки за допомогою характеристик об'єкта, системи і способу (наявність програмних модулів і послідовність операцій, що здійснюються за їх допомогою), а й за допомогою розкриття функцій таких модулів.

Як нам відомо, США є країною Common Law, тому важливо звернутися до судової практики, зокрема рішення Верховного Суду США 1981 року у справі Diamond проти Diehr, де фігурувала комп'ютерна програма. Рішення суду закріпило, якщо програма має прив'язку до матеріального носія (програма записана, наприклад, на диску) то можливо одержати патентну охорону на об'єкти інформаційних технологій [18].

Потрібно сказати, що, отримання патентну це тривала і дорога процедура, а КП швидко застарівають. Для того щоб показати, яким чином можна запатентувати об'єкт так, щоб подібні йому об'єкти, або ті ж об'єкти з незначними доповненнями чи оновленнями, але створені на тій самій базі не довелося патентувати знову, доречно проаналізувати практику патентування комп'ютерних програм та інших об'єктів права інтелектуальної власності компаніями Apple та Samsung. У США патенти видає USPTO (United States

Patent and Trademark office) - Відомство з патентів і товарних знаків США. Apple та Samsung отримують патенти на різні типи об'єктів, не тільки на різні пристрої, апарати, датчики, а й на способи управління різними машинами, управління ними (звичайно невід'ємними складовими цих об'єктів є комп'ютерні програми). В описі патенту ці компанії вживають деякі формулювання, які на нашу думку самі по собі запобігають виготовленню подібних об'єктів не те щоби копій. Наприклад, часто в описах об'єктів зустрічається : «Приклади, описані в цьому документі, слід розглядати тільки в описовому сенсі», або конкретніше «конкретні варіанти здійснення, описані вище, були показані в якості прикладу, і слід розуміти, що ці варіанти здійснення можуть бути сприйнятливі до різних модифікацій і альтернативних форм. Слід також розуміти, що формули винаходу не призначені для обмеження конкретних розкритих форм, а скоріше для охоплення всіх модифікацій, еквівалентів і альтернатив, які підпадають під дух і обсяг цього розкриття. Також вказується, що відповідні результати можуть бути досягнуті, якщо описані методи виконуються в іншому порядку, та / або якщо компоненти описаної системи, архітектури, пристрою або схеми об'єднані різним чином і / або замінені або доповнені іншими компонентами або їх еквівалентами. Або вказується, що зрозуміло, що в даний винахід можуть бути внесені різні зміни у формі і деталях без відступу від сутності та обсягу цього винаходу. винаходу, як визначено даною формулою винаходу.

Ось так ці компанії, на нашу думку запобігають тому, щоб в майбутньому патентувати подібні об'єкти, які виготовлені на тій же основі, яка вказана в попередніх патентах.

Дивлячись на вищевикладене, можна зробити висновок, що доцільно б було внести зміни до вимог щодо оформлення заявки на отримання патенту, і передбачити право заявника зазначати в документі (патенті) про те, що охорона поширюється на альтернативні форми і модифікації винаходу.

Також хочемо сказати, що в описі вищезазначених патентів, у разі патентування методу чи способу вказуються дані про те, що такий об'єкт може

бути реалізований, наприклад, пристроєм обробки. Або ще вказується, що комп'ютерна програма комбінується з апаратним забезпеченням і виконує функції, які в ній закладені. Тобто таким чином, ми хочемо сказати, що можливо патентотримувач вже в описі пов'язує комп'ютерну програму з матеріальним носієм, що також є однією з причин, що цей об'єкт якщо він пов'язаний з матеріальним об'єктом і виконує певні конкретні і корисні функції то маємо ще один привід запатентувати його як винахід [17].

Враховуючи викладене, доцільним уявляється застосування кумулятивної охорони до ПЗ, і вже вищезгаданий нами Пасько вказує, що найкращим варіантом охорони для нової комп'ютерної програми стане «пакетна реєстрація» останньої за принципом «Парасольки». Даний метод використовується у США і дозволяє відразу зі створенням нового об'єкту – комп'ютерної програми максимально забезпечити охорону прав інтелектуальної власності на останню, отримавши на неї авторське право свідоцтво, патент на промисловий зразок (design patent) та свідоцтво на знак для товарів і послуг для назви [36].

Складність цього методу полягає в тому, що в Україні не можна запатентувати КП, чи програмне забезпечення в цілому як винахід, що б дозволило захистити не просто буквальний вираз програмного коду, а ідею (дію, функцію) яка є основою програми та забезпечує виконання конкретного і відчутного результату під час її практичного використання. Причиною цієї проблеми є відсутність правильного комплексного підходу до охорони, шляхом патентування, а саме надання захисту і буквальному вираженню, і ідеї, яка закладена в комп'ютерній програмі, її функції. Адже аналізуючи правовий досвід США з цього питання, ми бачимо, що визначення, яке дає їх законодавство створює ширший обсяг прав, (чого варте лише «все що створено руками людини»).

Авторське право захищає вираження ідеї, а не саму ідею, воно перешкоджає незаконному її використанню (копіюванню, розповсюдженню копій, запобігання створення похідних творів). Але для комп'ютерної програми

це недостатньо з зазначених вище причин. Справді, інша особа не може копіювати код, адже авторське право захищає власника від його копіювання, але функцію, яка закладена власником за допомогою комп'ютерного коду в комп'ютерній програмі тобто і саму ідею, авторське право не охороняє. Це означає, що функція залишається не захищеною і за допомогою іншого набору символів, інша особа може створити ту ж функцію, при цьому ніби й не порушивши авторського права іншої особи. Патент здатен захистити принцип роботи комп'ютерної програми та метод її роботи, чого не дає авторське право. І також варто зазначати про охорону патентом альтернативних форм і модифікацій винаходу, що також впливає з досвіду патентування винаходів в США.

Важливо знати, що і одним патентом не можна обмежуватися при захисті комп'ютерних програм, а використовувати його варто у сукупності з авторським правом, адже набір інструкцій виражений словами, кодами, схемами захищається саме авторським правом.

Якщо комп'ютерна програма заснована на технологіях, які дозволяють подолати проблему, що виникає в області комп'ютерних мереж, то вона має промислову цінність, і це ще раз доводить, що їй необхідне надання правової охорони за допомогою патенту. Важливим моментом, чому ми не можемо зареєструвати програмне забезпечення як винахід в Україні є те також, що в США об'єкти, пов'язані з інформаційними технологіями, на відміну України, описуються за допомогою ознак, які дають уявлення про те, яку дію виконує модуль (функція модулю), а не лише за допомогою ознак, які характеризують об'єкти, систему і спосіб.

Отже, перевагою патентування програмних продуктів є те, що за допомогою патенту на винахід існує можливість надати правову охорону ідеї, що лежить в основі програми, яка забезпечує корисний результат при її практичному використанні, а не лише буквальный вираз програмного коду.

3. Проблема суб'єктного складу прав на програмне забезпечення

Розглядаючи проблемні аспекти правової охорони ПЗ, доцільно приділити увагу тому, що ПЗ, як вже зазначалося вище це складна система, яка має багато частин, у якій, відповідно, кожна його частина не залежить одна від одної, з чого випливає, що кожен з елементів програмного забезпечення може бути створений іншим автором. Виходить, що таке програмне забезпечення з точки зору авторського права є твором із множинністю авторів. Твори з множинністю авторів включають у себе твори створені у співавторстві, а також твори, у процесі створення яких беруть участь кілька осіб, але тим не менш відсутня основна ознака співавторства: спільний творчий задум. Цю ознаку співавторства влучно описав Ролан Дюма: «когда являются соавторами те кто в обстановке духовной близости сотрудничал над созданием общего произведения вкладывая творческие усилия воплощая его в одном или различных видах искусства» [25, с.112]. Отже, все частіше зустрічаються такі невідомі нашому законодавству твори, які створені кількома особами, але не мають ознак співавторства, - такі твори в законодавстві зарубіжних країн мають назву *колективні*.

Подібні твори належать до окремої групи, яка відмінна від творів, створених у співавторстві. Так, згідно з § 101 Зводу законів Сполучених Штатів Америки розділу 17 «Авторське право» під колективним твором розуміється такі твори, як періодичні видання, антології, енциклопедії, тобто твори, у яких

кілька складених частин, що представляють окремі самостійні твори, зібрані в єдине ціле [15].

Закон України «Про авторське право і суміжні права» [3] закріплює, що об'єктами авторського права зокрема є збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за доббором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини (п.15, ч.1 ст. 8). Виходить так, що Закон відносить до складених творів об'єкти, які в зарубіжних країнах позначається як «колективний твір».

Законодавець закріплює саме за видавцем (як за особою, яка узагальнила, збрала до купи всі частини) виключні права на використання таких видань у цілому. Автори творів, включених до таких видань, зберігають виключні права на використання своїх творів незалежно від видання в цілому, якщо інше не передбачено авторським договором [3].

На нашу думку, такий режим правової охорони доцільно розповсюдити і на комплексні комп'ютерні програми, програмне забезпечення в цілому враховуючи специфіку роботи з їхнього створення. Зазвичай процес створення комплексної багатомодульної комп'ютерної програми характеризується тим, що розробник – компанія і програмісти, які у ній працюють, складають алгоритми, що приводять в рух компоненти комп'ютерної програми, які розроблені системними архітекторами. Системними архітекторами називають суб'єктів створення частин програмного забезпечення чи комп'ютерних програм. Таких системних архітекторів може бути декілька (і вони можуть знаходитися на території не однієї країни). Тобто можна зробити висновок, що комп'ютерна програма, яка визнається Законом України «Про авторське право і суміжні права» [3] окремим об'єктом авторського права, має спільні риси зі збірниками і антологіями та може разом з ними бути віднесена до колективних творів, а отже мати аналогічний режим правової охорони. Такий висновок випливає з того, що по своїй суті вона також являє собою окремі частини, які

можуть існувати самотійно, але при згрупуванні їх в одне ціле являють собою колективний твір, виключні права на використання якого доцільно закріпити за компанією розробником, який організував створення цієї програми. За Законом України «Про авторське право і суміжні права» комп'ютерна програма визнається набором інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, яка є придатною для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах) (ст.1). Наведене визначення комп'ютерної програми підтверджує, що вона складається з багатьох частин, які можна окремо виділити, при цьому створювати ці частини можуть різні творці, а кінцевий результат складає третя особа.

У науковій літературі виділяють наступні ознаки колективних творів [4, с.118-121]:

- 1) неможливо виділити характерні риси співпраці, наявність спільного задуму і спільність зусиль;
- 2) колективний твір створюється за ініціативою фізичної або юридичної особи, яка забезпечує його видавництво, публікацію, випуск у світ під своїм ім'ям;
- 3) вважається власністю юридичної особи, під ім'ям якої він був випущений у світ;
- 4) автор окремого творчого вкладу не має ніякого права на весь твір, але зберігає за собою усю повноту прав на створену ним частину твору;
- 5) визначальним критерієм, який обґрунтовує кваліфікацію твору як колективного є ініціатива а також керуюча, об'єднуюча, координуюча роль юридичної особи, яка призводить в кінцевому підсумку до відчуження автора;
- 6) важливо, щоб співавтори не мали можливості посилатися на «неподільні права» на весь твір.

З метою адаптації законодавства України до законодавства ЄС в рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та

Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і її державами-членами, з іншої сторони» необхідно звернутися до її положень із означених питань.

Статтею 181 вказаної Угоди закріплено, якщо законодавством сторін визнається створення творів у співавторстві, особа, яка створила твір, вважається її автором. Якщо найманий працівник створив програму, бо це є його трудовим обов'язком, або роботодавець дав таку вказівку, то усі виключні майнові права на створену таким чином комп'ютерну програму, якщо інше не передбачено контрактом належать роботодавцю [7].

Таким чином, наведені положення Угоди свідчать про необхідність закріплення презумпції переуступки виключних прав на комп'ютерну програму, створену працівником до роботодавця, що характерне для колективних творів.

Підсумовуючи сказане, ми пропонуємо розширити в Законі України «Про авторське право і суміжна права» регулювання творів з множинністю авторів формулюванням поняття «колективний твір», розповсюдивши його режим на комп'ютерні програми чи програмне забезпечення в цілому, адже це відображає специфіку комп'ютерних програм, які створюються колективом авторів, але без ознак співавторства.

Висновки

У цьому дослідженні ми намагалися розкрити проблему ефективної правової охорони програмного забезпечення, в результаті чого ми дійшли до наступних висновків.

Комп'ютерна програма є особливим об'єктом авторського права, адже вона, на відміну від інших об'єктів виконує конкретні корисні функції (що є основним в комп'ютерній програмі).

Програмне забезпечення і комп'ютерна програма це не тотожні речі, вони співвідносяться як ціле та частина цілого, адже програмне забезпечення це сукупність комп'ютерних програм. Сама ж комп'ютерна програма складається з алгоритму (програмного коду).

Кожна комп'ютерна програма виконує якусь певну конкретну функцію, а в цілому програмне забезпечення служить для виконання поставленого завдання, завдяки йому людина може контактувати з технічними засобами чи комп'ютерами, це комплекс програм, які використовуються для обробки інформації, для оперування нею.

Проаналізувавши теоретичні та нормативні визначення комп'ютерної... програми, програмного забезпечення ми вважаємо, що терміном «програмне забезпечення» позначається сукупність програм, які використовуються для оперування інформацією і обробки інформації, разом з цим сукупність програмних документів, необхідних для експлуатації цих програм.

Відповідно до статті 4 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Проаналізувавши природу такого об'єкта як комп'ютерна програма, ми визначили, що захист комп'ютерних програм чи програмного забезпечення в цілому за допомогою авторського права є занадто вузьким і неефективним, зважаючи на комплексну природу комп'ютерної програми (складається як з тексту (вихідний код), і з функції (виконує певну дію). Авторське право лише захищає формальний (зовнішній) вираз у комп'ютерних програмах, тобто лише частину з того, що необхідно піддати охороні, і це є його найбільшою слабкістю як інструменту правової охорони. Адже сам код, без функції, який є формою останньої, немає ніякої практичної цінності, тобто з цього випливає, що немає сенсу надавати правову охорону коду (як об'єкту авторського права), якщо при цьому не буде охоронятися найважливіша характеристика комп'ютерних програм, а саме її функціональність (ідея).

Функція залишається не захищеною, і за допомогою іншого набору символів інша особа може втілити ту ж функцію, при цьому ніби й не порушивши авторського права (на алгоритм (код)) іншої особи. Ось чому ми наполягаємо на наданні можливості патентування програмного забезпечення як винаходів, адже патент здатен захистити функцію комп'ютерної програми, чого не дає авторське право. На наш погляд, патентування КП і ПЗ є найбільш досконалим з існуючих засобів правової охорони комп'ютерних програм. Адже воно дозволяє захистити функцію, яку виконує програма, разом з програмним кодом. Як бачимо, патентування охоплює і ідею і зовнішній вираз КП чи ПЗ в цілому.

Доцільно наголосити на тому, що не варто обмежуватися одним патентом при захисті комп'ютерних програм, а використовувати його слід у сукупності з авторським правом, адже набір інструкцій виражений словами, кодами, схемами, захищається саме авторським правом.

Ми проаналізували досвід США, як країни, де отримання патентів на винаходи, що стосуються програмного забезпечення, регламентоване

законодавством і визначили шлях до удосконалення у цьому аспекті вітчизняного патентного законодавства. Зважаючи на особливості комп'ютерної програми чи програмного забезпечення в цілому, його призначення виконувати певну функцію, об'єкти, які патентуються, слід описувати не тільки за допомогою характеристик об'єкта, системи і способу (наявність програмних модулів і послідовність операцій, що здійснюються за їх допомогою), а й за допомогою розкриття функцій таких модулів. Тобто сама функція, яку виконує комп'ютерна програма, при взаємодії з пристроєм обробки інформації (або іншими пристроями), це основна цінність комп'ютерної програми. А надання правової охорони зовнішньому виразу комп'ютерної програми (програмному коду) з якого складається комп'ютерна програма, є менш ефективним через те, що інша особа може створити нову комп'ютерну програму, яка б забезпечувала таку ж функцію, не порушуючи авторського права автора коду.

Проаналізувавши практику патентування розробок, що стосуються програмного забезпечення, нами було запропоновано підходи, за допомогою яких можна запатентувати винахід, що стосується програмного забезпечення, так, щоб подібні йому об'єкти або ті ж об'єкти з незначними доповненнями чи оновленнями, але створені на тій самій базі, не довелося патентувати знову. Висновки з цього питання ми робили на основі аналізу практики патентування комп'ютерних програм та інших об'єктів права інтелектуальної власності компаніями Apple та Samsung. В описі патенту ці компанії використовують формулювання про те, що приклади, описані в документі (патенті), слід розглядати тільки в описовому сенсі, що конкретні варіанти здійснення, описані в документі, були показані в якості прикладу, і слід розуміти, що ці варіанти здійснення можуть бути сприйнятливі до різних модифікацій і альтернативних форм; формули винаходу не призначені для обмеження конкретних розкритих форм, а скоріше для охоплення всіх модифікацій, еквівалентів і альтернатив, які підпадають під дух і обсяг цього розкриття. Таким чином, на нашу думку ці компанії оберігають себе від нових спроб

патентування схожих програм технологій програмного забезпечення. Також ці компанії в патентах зазначають, що комп'ютерна програма комбінується з апаратним забезпеченням і виконує функції, які в ній закладені (вже в описі пов'язує комп'ютерну програму з матеріальним носієм, що також є однією з причин, що цей об'єкт якщо він пов'язаний з матеріальним об'єктом і виконує певні конкретні і корисні функції є винаходом).

Пропонуємо також внести зміни до вимог щодо оформлення заявки на отримання патенту, і передбачити право заявника зазначати в документі (патенті) інформацію про поширення охорони патентом на альтернативні форми і модифікації винаходу.

В роботі було визначено, що комп'ютерні програми в силу особливостей їх створення відносяться до колективних творів, визначення яких немає в нашому законодавстві, але такими творами є періодичні видання, антології, енциклопедії, тобто твори, у яких кілька складених частин, що представляють окремі самостійні твори, зібрані в єдине ціле. І відрізняються вони від відомих в нашому законодавстві складених творів тим, що неможливо виділити характерні риси співпраці чи наявності спільного задуму і спільності зусиль щодо створення цих творів.

Ми пропонуємо розширити в Законі України «Про авторське право і суміжна права» регулювання творів з множинністю авторів формулюванням поняття «колективний твір», розповсюдивши його режим на комп'ютерні програми чи програмне забезпечення в цілому, адже це відображає специфіку комп'ютерних програм, які створюються колективом авторів, але без ознак співавторства.

На останок хотілося зазначити, що комп'ютерна програма є самостійною одиницею, яка виконує певну функцію, її можна охороняти окремо, і скоріш за все переходячи до програмного забезпечення як сукупності комп'ютерних програм, варто сказати, що воно виступає колективним твором, всі частини якого будуть патентуватися окремо, але при об'єднанні їх в один колективний твір, виникне нове рішення для невирішуваних раніше завдань.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від від 19.06.2003 № 980-IV, //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356
2. Податковий кодекс України від 23.12.2010 № 2856-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3793-XII в редакції Закону N 2627-III від 11.07.2001 //.
4. Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 30.06.99 N 783-XIV N 5460-VI від 16.10.2012, //.
5. ЗУ "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних "від N 3793-XII (3793-12) від 23.12.93
6. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 23.12.93 N 3769-XII в редакції закону від 01.06.2000 N 1771-III //.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. {Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014} //.
8. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року

9. Наказ Міністерства освіти і науки України Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель N 22 від 22.01.2001. //.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. N 1756 «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» //.
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2002 р. N 247-р «Про затвердження Концепції легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням» //.
12. Наказі МОН України «Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» //
13. Наказ Державної Інспекції Ядерного Регулювання України від 22.07.2015 № 140 «Про затвердження Вимог з ядерної та радіаційної безпеки до інформаційних та керуючих систем, важливих для безпеки атомних станцій» //
14. Інструкція про порядок складання звіту про використання програмних продуктів і комп'ютерних мереж на 1 січня 1997 року за формою N 3-інф Мінстат; Інструкція від 09.07.1996 № 207//
15. Copyright Law of the United States [Електронний ресурс]. – 1976 // Режим доступу до ресурсу: <https://www.copyright.gov/title17/92chap1.html> Укоопспілка, Постанова "Про Програму інформатизації споживчої кооперації України на 2011 - 2015 роки" від 10.11.2010 N
16. United States Code, 2006 Edition, Title 2 - THE CONGRESS [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: посилання.
17. United States Patent [Електронний ресурс] // United States Patent and Trademark Office. – 2018. // Режим доступу до ресурсу: <http://pdfpiw.uspto.gov/.piw?Docid=10172175&homeurl=http%3A%2F%2Fpatft.uspto.gov%2Fnetacgi%2Fnph-Parser%3FSect1%3DPTO2%2526Sect2%3DHITOFF%2526p%3D1%2526u%3D%25252Fnethtml%25252FPTO%25252Fsearch-bool.html%2526r%3D3%2526f%3DG%2526l%3D50%2526co1%3DAND%2526d%2526>

3DPTXT%2526s1%3Dcomputer%2526s2%3Dsamsung.AANM.%2526OS%3Dcomputer%2526BAND%2526AANM%2Fsamsung%2526RS%3Dcomputer%2526BAND.%2526AANM%2Fsamsung&PageNum=&Rtype=&SectionNum=&idkey=NONE&Input=View+first+page

18. Diamond v.Diehr U.S. Supreme Court [Електронний ресурс] // Browse cases. – 1981. – Режим доступу до ресурсу: <https://casetext.com/case/diamond-v-diehr-ii>.
19. Актуалізація теорії та судової практики визначення збитків, завданих неправомірним використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності. / О. Б.Бутнік-Сіверський, Г. О. Андрощук, Г. В. Прохоров-Лукін, І. Л. Шульпін. – Київ: НДІ ІВ НАПрН України, 2018. – 94 с. – (науково-практичне видання).
20. Воєводін Б. В. Теорія розпізнавального комерційного оформлення / Б. В. Воєводін. // Часопис Київського університету права. – 2013. – №2. – С. 235–249.
21. Дорошенко А. Ю. Архітектура і операційні середовища комп'ютерних систем / А. Ю. Дорошенко, В. М. Кислоокій, О. Л. Синявський. – Київ: Національний університет “Києво-Могилянська академія” Факультет інформатики Кафедра мережних технологій, 2005. – 220 с. – (Методичний посібник і конспект лекцій).
22. Наливайко Н. Я. Інформатика / Н. Я. Наливайко. – Київ: Центр учбової літератури, 2011. – 576 с. – (навчальний посібник).
23. Петренко А. Авторське право у сфері вільного програмного забезпечення. / А. Петренко. // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2016. – №2. – С. 96–104.
24. Поляков В. П. Інформатика для економістів / В. П. Поляков, В. П. Косарев., 2014. – 524 с. – (підручник для бакалаврів).
25. Ролан Дюма. Литературная и художественная собственность: Авторское право Франции. Москва: «Международные отношения», 1993. - С.112
26. Харченко В. П. Операційні системи та системи програмування / В. П. Харченко, Є. А. Знаковська, В. А. Бородін. – Київ: Національний авіаційний університет, 2012. – 365 с. – (навчальний посібник).

27. Яковлева І. О. Основи інформатики / І. О. Яковлева. – Харків: Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків чорнобильської катастрофи, 2003. – 188 с. – (підручник).
28. Interface (computing) [Електронний ресурс] // Wikipedia, the free encyclopedia. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: [https://en.wikipedia.org/wiki/Interface_\(computing\)#cite_ref](https://en.wikipedia.org/wiki/Interface_(computing)#cite_ref)
29. Derclaye Estelle Research Handbook Of The Future Of EU Copyright [Електронний ресурс] / Derclaye Estelle. – Edward Elgar Publishing Limited, 2009. – 643 р // Режим доступу до ресурсу:
30. General information concerning patents [Електронний ресурс] // UNITED STATES PATENT AND TRADEMARK OFFICE. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.uspto.gov/patents-getting-started/general-information-concerning-patents#heading->.
31. Is copyright an appropriate protection for computer programs? [Електронний ресурс] // Law Right. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.law-right.com/is-copyright-an-appropriate-protection-for-computer-programs/#_ftnref1.
32. The software and the program SOME PRECONDITIONS TO UNDERSTAND [Електронний ресурс] // UfficioBrevetti.it THE FIRST ITALIAN INFORMATION PORTAL FOR TRADEMARKS AND PATENTS – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ufficiobrevetti.it/en/software>.
33. Експорт комп'ютерних послуг зріс на 29% [Електронний ресурс] // IT Ukraine Association. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://itukraine.org.ua/eksport-komp%E2%80%99yuternix-poslug-zr%D1%96s-na-29.html>.
34. Патентування об'єктів, пов'язаних з інформаційними технологіями, в США [Електронний ресурс] // Михайлюк, Сороколат і партнери, патентні повірені. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.msp-patent.com.ua/ua/registraciya-kompyuternykh-programm-v-ssha.html/>
35. Реєстрація комп'ютерних програм і баз даних в Україні [Електронний ресурс] // Михайлюк, Сороколат і партнери – Режим доступу до ресурсу:

<https://www.msp-patent.com.ua/ua/registraciya-programm-dlya-ehvm-i-baz-dannykh-v-ukraine.html>.

36. Пасько Т. Г. Комп'ютерні програми та їх правова охорона [Електронний ресурс] / Т. Г. Пасько // Сумський державний університет. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-it-law/it_law_pasko_pc_software_legal_protection.

37. Шуляківська М. Ліцензійна угода щодо програмного забезпечення [Електронний ресурс] / Марія Шуляківська // Адвокатське бюро Яновський і партнери. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zkg.ua/litsenzijna-uhoda-schodo-prohramnoho-zabezpechennya>.

38. Яновський О. Реєстрація і захист прав інтелектуальної власності на комп'ютерну програму [Електронний ресурс] / Олексій Яновський // Яновський і партнери. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zkg.ua/yak-vidbuvajetsya-rejestratsiya-avtorstva-na-kompyuternu-prohramu/>.

39. File management system [Електронний ресурс] // Technopedia – Режим доступу до ресурсу: <https://www.techopedia.com/definition/1832/file-management-system>